

KÜREGENÇLEŞME: GENÇLİĞİN KÜRESELLEŞMESİ SÜRECİNDE MİLLİ(LEŞEMEYEN) KÜLTÜR

Cengizhan AYNACI¹

ORCID: 0000-0001-6536-6642

Öz

Her şeyin devinim halinde olduğu dünyada tüm aksiyonlar, kendinden öncekinin ön şartı, her sonuç, yeni bir gelişmenin habercisidir. Bu hareketliliklerin en önemli sebeplerinden biri 1980'li yıllarda başlayan ve dünyayı hızlı bir şekilde etkisi altına alan küreselleşme olgusudur. Küreselleşme; toplumsal olan pek çok ortak değer gibi kültürel alanda da kendisini yoğun bir şekilde gösteren uluslararasılaşma sürecini ifade etmektedir. Kültür, toplumların maddi ve manevi değerlerinin bütününe işaret ederken hayat bulduğu coğrafyaların karakteristiklerine göre milli bir kimlik kazanır ve küreselleşmesinin uluslararası zemininde kendisine yer bulur. Sahip oldukları potansiyeller ve dinamik özellikleriyle gençler milli kültürlerinin taşıyıcısı konumundadır. Gençlerin böyle bir görevi üstlenmeleri, dünyayı her geçen gün küçülten, ulusali tüketip toplumları homojenleştiren küreselleşmenin doğal muhatabı haline getirmektedir. Dünyanın küresel bir köy, insanların ise bu köyün vatandaşları haline geldiği bir dünya düzeninde küreselleşen gençliğin durumu ve toplumdaki konumu önem arz etmektedir. Bu çalışmada, küreselleşen gençliğin milli kültürle olan ilişkisi incelenmiş, küreselleşmenin gençleşmesi ve gençlerin küreselleşmesi süreci *küregençleşme* olarak adlandırılmıştır. Nitel araştırma tekniklerinden doküman incelemesine dayanan bir derleme olan bu çalışma aynı zamanda küregençleşme kavramını literatüre kazandırmayı hedeflemektedir. Çalışma sonucunda; dünyadaki teknolojik gelişmelerin ortak bir küresel kültür oluşturduğu, milli kültürün önemini yitirirken küresel kültürün her geçen gün daha fazla benimsendiği, dijital medyanın gençler üzerinde olumlu etkilerinin yanı sıra pek çok olumsuzlukları beraberinde getirdiği görülmüştür. Bu durumun, gençlerin geleneksel değerlerini göz ardı etmesine neden olacağına ve milli kültürlerini erozyona uğratarak kültürel değerlerini terk etmelerine neden olacağı belirlenmiştir. Bu sebeple gençlere yönelik program ve politikaların milli değerlere uygun, kapsayıcı ve özgün nitelikte olmasının elzem olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Küregençleşme, Küreselleşme, Gençlik, Kültür, Milli Kültür*

¹Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi,
E-Posta: cengizhanaynaci@gmail.com

Globalizing Youth: (Un)Nationalized Culture In The Process Of Globalization Of Youth

Abstract

In a world where everything is in motion, all actions are a prerequisite of the previous one, each result is a harbinger of a new development. One of the most important reasons for these mobility is the phenomenon of globalization, which began in the 1980s and quickly affected the world. Globalization refers to the process of internationalization, which, like many common values that are social, manifests itself intensively in the cultural sphere. Culture acquires a national identity according to the characteristics of the geographies in which it comes to life, while pointing to the totality of the material and spiritual values of societies, and finds a place for itself on the international background of its globalization. With their potential and dynamic characteristics, young people are the carriers of their national culture. The fact that young people take on such a task makes them the natural interlocutor of globalization, which is shrinking the world every day, consuming the national and homogenizing societies. In a world order where the world becomes a global village and people become citizens of this village, the status of globalized youth and their position in society are important. In this study, the relationship of globalizing youth with national culture was examined, and the process of rejuvenation of globalization and globalization of youth was called *globalizing youth*. This study, which is a compilation based on a document review of qualitative research techniques, also aims to introduce the concept of globalizing youth into the literature. As a result of the study, it was seen that technological developments in the world create a common global culture, while national culture loses its importance, global culture is being adopted more and more every day, digital media has positive effects on young people, as well as many negative consequences. It has been determined that this situation will cause young people to disregard their traditional values and will cause them to abandon their cultural values by deconstructing their national culture. For this reason, it is considered essential that the programs and policies aimed at young people are in accordance with national values, inclusive and original.

Keywords: *Globalizing Youth, Globalization, Youth, Culture, National Culture*

Giriş

İnsanoğlu var olduğu ilk günden bu yana diğer insanların varlığına ihtiyaç duymuştur. Bu ihtiyacın neticesi olarak insanlar arası birliktelik olgusu doğmuş, karşılıklı etkileşimler pek çok değer ortaya çıkmasına ve bu değerlerin nesiller boyu aktarılmasına imkân sağlamıştır.

Kültür; milletlerin yüzyıllar boyunca sahip olduğu duygu, düşünce ve davranış kalıplarını ifade eden (Göçer, 2012, s. 50), eylemlerini ve çevreleriyle olan ilişkilerini kapsayan (Yahyagil, 2019, s. 17), maddi ve manevi değerlerin ahenkli bütünüdür. Doğduğu ve yaşadığı coğrafyanın karakteristiklerini yansıtması açısından ise kültür, toplumsal bir ayna olmasının yanı sıra geçmiş ile gelecek arasında köprü kuran bir enstrüman işlevi görür (Gökalp, 2019, s. 27).

En temel özelliği süreklilik ve değişim olan kültür her daim dinamik yapısını elinde bulundurur ve aynı zamanda geçmişe dair kümülatif bir özellik gösterir. Bu özelliği sayesinde kültür, devletlerin ve medeniyetlerin var olmasına ve hayatta kalmalarına aracılık etmiştir (Güvenç, 2019, s. 25; Kafesoğlu, 1983, s. 15). Mevcudiyetleri ve yaşam süreleri ise zamana karşı gösterdikleri mukavemet ve değişim arzusu nispetinde değişmektedir. Dönemsel koşullar ve farklılıklara ne kadar çabuk uyum sağlanırsa bir kültürün devamlılığı o kadar çabuk ve yaşamı sürekli hale gelir. Zaman içerisinde her ne kadar bir miras gibi aktarıla geliyor olsalar da değişim olgusuna direnmeye çalışan ve içerisinde buldukları döneme ayak uyduramayan kültürler ise yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadırlar.

İnsanoğlu bir yandan kültürün oluşumu, benimsenmesi ve aktarılmasında en önemli vazifeyi üstlenirken bir yandan da toplumsal aktörlerle sağlamış oldukları etkileşimlerle kendi milli kültürlerini oluşturur ve değer manzumelerini biçimlendirir. Bu vazifenin en dinamik aktörleri, inşa edileni içselleştirmeleri ve bunu geleceğe taşımaları söz konusu olduğunda toplumun dinamik gücü ve lokomotifleri olan gençlerdir. Bir yandan hayatlarının en hareketli ve üretken dönemlerini yaşayan gençler bir yandan da kendi toplumlarının heykeltıraşları olarak kültürlerinin şekillenmesinde önemli viziya sahiptirler.

Sağlıklı bir toplumun inşası için fizyolojik, psikolojik ve sosyal açılardan sağlıklı gençlerin varlığı temel esastır. Milletlerin ve devletlerin hüviyetlerini koruması ve devam ettirmesi, gençlere yapmış olduğu yatırımlar nispetinde karşılık bulur. Dolayısıyla milli kültür birikiminin kabulü ve geleceğe taşınmasında gençler, kendilerinden daha genç ve daha yaşlı bireyler için köprü vazifesi görürler. Yaşadığımız dünya, her geçen gün yeni bilimsel ve teknolojik gelişmelere tanık olurken aynı zamanda pek çok problemi de beraberinde getirmektedir. Bu

olayların temelinde; iki büyük dünya savaşı sonucunda hâkim dünya düzeninin değişmesi, ideolojilerin anlamlarını yitirmesi ve kapalı olan dünyanın açık pazar haline gelerek daha bilinir hale gelmesini sağlayan gelişmeler yatmaktadır.

Bu gelişmelerin en kapsamlısı ve çarpıcı nitelikte olanı; 1980'li yıllarda ortaya çıkan, dünyayı yavaş yavaş etkisi altına alan ve bugün hiç kimsenin karşı koyamadığı bir etkiye sahip olan küreselleşmedir. Topluları hızlı bir şekilde etkileyen, her kitleye ve coğrafyaya nüfuz edici özellikler gösteren küreselleşme devletlerin ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel alanlarını köklü değişimlere uğratmaktadır (Sarıbay ve Keyman, 2000, s. 1).

Yaşam döngüsünün en dinamik döneminde olan gençler dünyadaki küreselleşme süreçleriyle yakından ilgilidir. Zira hem gençler hem de küreselleşme, sahip olduğu dinamizmle coğrafyaları ve insanları etkileme yetisine sahiptir. Pek çok olumlu gelişme ve kalkınmayla sonuç vermiş gibi gözükse de küreselleşmenin toplumlar üzerinde olumsuz etkileri de söz konusudur. Her geçen gün farklılıkların anlamını yitirdiği günümüzde gençler küreselleşmenin ilgi odağı haline gelmekte, küresel aksiyonlar gençler üzerinden sürdürülmektedir.

Küreselleşme kitleleri birbirine yakınlaştırırken aynı zamanda onların kültürel farklılıklarını da ortadan kaldırmakta ve bu durum toplum içerisinde taze kan olarak nitelendirilebilecek gençler üzerinde pek çok dezavantajı da ortaya çıkarabilmektedir. Her geçen gün yeniden şekillenen ve küresel bir etkiye sahip günümüzde kültürü de içine alacak şekilde bir dünya düzeninin inşa edildiği görülmektedir. Bu düzen, topluluktan çok bireyi ön plana çıkarmakta, onları toplumdan soyutlamakta, değerlerini kaybetmelerine ve milli kültürlerinin tahrip edilmesine sebep olmaktadır.

Gerek fikri gerekse aksiyonel zeminde çeşitli rollerde kullanılma özelliğine sahip olan küreselleşme milli ve özel olan her şeye dair farklılıkları benzerliklere dönüştürme potansiyeline sahiptir. Bu doğrultuda; toplumların lokomotif gücü olan gençler milli kültür ve coğrafyaların kendi şahsına münhasırlığından küreselin potasında erimesi sürecinde küreselleşmenin hedefi haline gelmekte, ideolojiler ve aksiyonlar gençler üzerine yüklenen metalaştırılma eylemleri ile gerçekleştirilmektedir. Küreselleşmenin milli kültürlerle etkisi söz konusu olduğunda; gençlerin kültürü sahiplenen ve onu geleceğe taşıyan bireyler olmaları, küreselleşmenin hem kültürü hem de gençleri önemli ölçüde etkilendiğini göstermekte, bu durum milli kodlarını önemseyen ülkeler için tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir.

Bu çalışmada, dünyada her geçen gün kitleleri etkisi altına alan küreselleşmenin gençler ve milli kültürler ile ilişkisi incelenmiş, küreselleşmenin gençleşmesi ve gençliğin küreselleşmesi süreci *küregençleşme* kavramı ile adlandırılmıştır. *Küregençleşme* kavramını literatüre kazandırmayı hedefleyen bu çalışma, nitel araştırma tekniklerinden doküman analizine dayanmaktadır. Çalışma kapsamında küregençleşme ile birlikte benzeşen hayat tarzlarının milli kültürleri yozlaştırarak tek ve hâkim bir kültür girdabına sürüklediği, küresel aygıtlar ve faaliyetlerin etkileriyle birlikte gençlerin küresel kültür için potansiyel hedef oldukları ve bu durumun sonucu olarak küregençleşmenin milli kültürler üzerinde tahribata ve erozyona yol açabileceğine değinilecektir.

Küreselleşmenin Kültürel Halleri

Küreselleşme; bir noktada meydana gelen olayların, başka noktalardaki olayları etkilemesi ve onlardan etkilenerek toplumsal ilişkilerin dünya ölçeğinde yoğunlaşmasıdır. Dünya çapındaki her alan ile ilişkisi olabilecek kadar sınırları geniş olan bu kavram toplumlar için büyük bir değişimi ifade etmektedir (Loomba, 2000, s. 25).

Farklı dönemlerde farklı formlarda karşımıza çıkan ve her kulvarda etkisini gösteren küreselleşme hareketliliği, toplumların aslında yabancı olmadığı kompleks bir süreçtir. İlk adımlarını kapitalizmle atmış, gündün güne etki alanını genişleterek dünya pazarında kendine bir yer edinmiştir (Larrain, 1995, s. 213). Bu denli sınırları olmayan ve bu alanlara etkili bir şekilde nüfuz eden bir kavramın insan ilişkilerinin sonucu olarak ortaya çıkmış ve genel kabul görmüş değerlerini ifade eden kültür ile etkileşime girmesi kaçınılmaz hale gelmiştir.

Küreselleşmenin kültür ile olan etkileşimi, teorisyenler ve uygulamacılar arasında farklı görüşlerin ve yaklaşımların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bir kısım bilim insanı küreselleşmenin başlangıcını ve amacını belirli bir homojen süreç olarak değerlendirmektedir. Bu yaklaşımın düşünürlerinden olan Giddens (1998)'a göre zaman ve mekândaki dönüşümler, toplumsal hayatı küresel sistem içinde yeniden örgütlemiştir. Bu tezini 18. yüzyılda kullanımı yaygınlaşan mekanik saat örneği ile destekleyen Giddens, evrensel saatin kullanılmaya başlamasıyla zamanın belirli bölgelere has bir olgu olmaktan çıkıp evrenselleştiğini belirtmiştir. Bu durum zaman ile birlikte mekân kavramının da küresel bir boyuta ulaşmasını sağlamış, zamanın mekândan ayrılış süreci toplumsal modernizasyona kapı aralamıştır (Giddens, 1998, s. 24-25; Slattery, 2008, s. 420).

Diğer perspektifte ise küreselleşme heterojen ve kültürler arası bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Buna göre; dünyada var olan kültürel çeşitlilik birbiriyle

etkileşime girerek küreselleşmeyi ortaya çıkarmıştır. Küreselleşmeyi yalnızca Batı modernitesinin bir sonucu olarak görmek, küreselleşmenin yalnızca Batı ideolojisinin araçları ile var olduğunu ve varlığını Batı olmadan sürdüremeyeceği inancı diğer toplumları edilgen hale getirmekte ve onları Batı'ya bağımlı kılmaktadır. Böyle bir düşünce ise toplumlar arası ayrıma, tabakalaşmaya ve hatta oryantalizme zemin hazırlamaktadır (Said, 2013, s. 15-16).

Her iki perspektifin ortak noktası, küreselleşme ile kültürün geçmişten günümüze etkileşim halinde olduğu ve bu etkileşimin daima devam edeceğidir. Zira insanın olduğu yerde kültür, küreselleşmenin olduğu yerde ise ulus ve sınır ötecilik vardır. Kültürel açıdan küreselleşme de, insanları ilgilendiren tüm konuların uluslar üstü düzeyde ortak bir platforma taşınmasını ifade etmektedir. Bu sayede insanlar, birbirlerinin kültürlerini yakından tanıma fırsatı bulmakta, kültürün biriciklik özelliği kaybolmakta ve farklılıklar yerini tek tipliğe bırakmaktadır. Sayılabilecek pek çok olumlu etkisine rağmen toplumların milli kimliklerini terk etmesi ve ortak alana ait olması tehditlerini de beraberinde getirmektedir (Genç, 2004, s. 27). Yerel farklılıkların önemini yitirmesi, birbiriyle tezat oluşturacak kavramların ortak paydada buluşması ve köklü kültürel unsurların parçalanarak yeni formlara dönüştürülmesi küresel kültürleşme ile birlikte insanları tek ve hâkim bir küresel kültürün parçası haline getirmektedir (Smith, 2002, s. 6).

Kültürel küreselleşme toplumda en az ekonomik ve politik alanlar önemli bir yer edinmiştir. Kültürün insan etkileşimlerinin ürünü olması, oluşumu, değişimi ve gelişiminin küreselleşme tarafından sağlanması kültür ile küreselleşme arasında karşılıklı bir ilişkinin var olduğunu ortaya koymaktadır (Tomlinson, 2013, s. 46; Talas, 2003, s. 242). Öte yandan fikir zemininde değerlendirildiğinde küreselleşmenin ne olduğu ve ne olmadığı açıkça ortaya koyulmalıdır. Küreselleşmeyi toplumların devamlılığı ve dönüşümün başlangıcı, bitişi ya da yegâne müsebbibi olarak görmek mefhumun yanlış değerlendirilmesine yol açacaktır. Nihayetinde küreselleşme doğrudan kültürel etkinliklerin ve milli kültürün parçalanması anlamına gelmemektedir (Gray, 1999, s. 84).

Zamansızlık ve mekânsızlık kavramlarını beraberinde getiren küreselleşme, kültürel hayatta akışkanlıkları ve geçirgenlikleri ortaya çıkarmış, yerel hareketler uluslararası bir boyut kazanmıştır. Bu durum kimlik bileşenlerinden olan etnik köken ve inanışların milli özelliklerini küresel potada eritmeleri sonucunu doğurmuştur. Bunun sonucunda herkesi memnun edecek tebessümler yerine anlaşmazlıkların meydana getirdiği yerel kimlik ve aidiyetin küreselleşmesi gerçeği baş göstermiştir (Öncü ve Weyland, 2005, s. 8).

McLuhan (1962); 1960'lı yıllarda geleceğe dair bulunmuş olduğu öngörülerde, dünyanın süreç içerisinde *"Global bir köy"*e dönüşeceğini belirtmiştir. Bugün içerisinde bulunduğumuz dijitalleşme, bilginin sınırsız alanda hızlı bir şekilde yayılması ve zaman kavramının önemini yitirmesi McLuhan'ın haklılığını ortaya koymaktadır. Söz konusu değişim ve gelişimlerin kültüre etkisi düşünüldüğünde; herkesin global köyün vatandaşı olması, kültürel değerlerin tek tipleşmesine neden olmaktadır. Bu da tarihsel süreçte farklı coğrafyalarda kimliğini kazanmış çeşitli milli kültürlerin tek çatı altında birleşmesi tehdidini beraberinde getirmektedir (McLuhan, 1962, s. 31). Benzer şekilde Robertson (1998, s. 99); dünyanın giderek küçüldüğünü ve tek bir dünya şeklinde tanımlanabileceğini söylerken kültürlerin tek olması yerine uluslararası hareketlilik sonucunda ulus devlet toplumlarının çok kültürlü bir boyuta ulaşacağını belirtmiştir. Bu da beraberinde daha karmaşık bir toplum düzenini getirecektir.

Berger (2003, s. 10), dünya üzerinde köken ve içerik bakımından Amerikan ağırlıklı bir küresel kültürün var olduğunu belirtmiştir. Ona göre küreselleşme konusunda iki ayrı abartılı kutup vardır. Bunlardan ilki dünya üzerinde yeni bir çağır açarken diğer kutup ise dünyayı tehdit etmektedir. Ritzer (Ritzer, 2009, s. 57 akt. Göker, 2015, s. 397) ise, küreselleşmenin kültürel sonuçlarını *"McDonaldlaşma"* kavramıyla açıklamaktadır. Hızlı yiyecek (fast-food) restoranı ilkelerinin hem Amerikan toplumunu hem de dünyadaki diğer ülkeleri gitgide daha çok egemenliği altına alması süreci olarak tanımlanabilen McDonaldlaşma bir yemek kültüründen çok daha fazlasını ifade eder. Küreselleşmenin çatısı altında kültürel küreselleşmenin ideolojik yansımaları sembolize ederek bireylerin kültürel kodlarının değiştirilmesi ve toplum içerisinde tek düze bir model oluşturmayı hedefler.

Birikimli ve gelişerek ilerleyen özelliğiyle kültürel boyutta küreselleşme, küresel kültür sürecine destek sağlayan ve hızlandıran teknolojik hareketlilikle beraber baskın kültür konumuna geçip milli kültürleri aşındırmakta ve farklılıkları ortadan kaldırarak onları "küresel kültür"ün bir parçası haline getirmektedir (Tuna, 2003, s. 48). Dünya üzerinde gerçekleşen küresel kültürel faaliyetler, insanı önce yaşadığı toplumdan ayırarak bireyselleştirebilme, daha sonra ise küresel kültür alanının içine dâhil edebilme kuvvetiyle toplumlar için olumlu yanları kadar olumsuz yanlarının da düşünülmesini gerekli kılmaktadır (Kösoğlu, 2002, s. 125).

Çok sesliliğin yerini tek sesliliğin aldığı, en küçük kültürel farklılıkların küresel kültürün içinde eridiği, hâkim kültürlerin aşınma çözülme süreçleri geçirdiği ve küresel alanın bir parçası haline geldiği bir coğrafyada milli kültürler yavaş yavaş anlamını yitirme tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır. Bu durum en çok,

toplumdaki aktif ve dinamik sosyal grup olan gençlerin, milli kültürlerine yabancılaşmalarına ve onu terk etmelerine zemin hazırlayacaktır (Aslanoğlu, 2010, s. 166; Erkal, 2000, s. 20).

Milli Kültürün Başrolü Olarak Gençlik

Gençlik, insan hayatında psikolojik, biyolojik ve fizyolojik değişim ve gelişimlerin yanı sıra kültürel ve sosyal alanlarda da pek çok değişimin yaşandığı, bireysel ve toplumsal gelişmelerden doğrudan etkilenilen bir dönemdir. Bu dönem, bireyin kendisine bir dünya görüşü, hayat tarzı oluşturacak inanç, değer ve tutumları benimsediği ve geliştirdiği bir olgunluk çağı olarak belirlemekte, bu kavramlar kültürü oluşturan unsurlar olduğundan gençleri önce kültür, daha sonrasında ise milli kültürleriyle doğrudan ilişkili kılmaktadır.

Millet; her coğrafyada farklı şekillerde tezahür eden, basit bir örgütlenmeden ziyade toplum aktörleri tarafından üzerinde konsensüs sağlanan olgular bütünüdür. Toplumun üzerinde şekillendiği, ortak bir paydada bulunduğu, kendisine yol haritası belirlediği ilkelerin toplamıdır. Milliyet ise bir millete ya da devlet dâhil olma, varlığını anlamlandırma ve onu devam ettirme durumudur (Çalışkan, 2002, s. 20).

Milli olmak, bir milletin ya da milliyetin sahiplenilmesi sonucu oluşur. Hayatın şekillendirilmesi ve ortak bir paydada buluşulması kültürün millileşmesine zemin hazırlar. Toplumlar, süreç içerisinde kültürlerini biçimlendirirken pek çok kültürle etkileşime girerler. Dolayısıyla bazı kültür unsurları benzerlikler içerir. Milli kültür, bu benzerliklerin her kültürde kendine has bir biçim alması ve o coğrafyaya ait bir kimlik kazanması demektir (Kösoğlu, 2018, s. 86).

Milli kültür kavramı, ulus-devlet inşa süreçleri ile de belirgin hale gelmeye başlamış ve önem kazanmıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında 17. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan milliyetçilik akımları büyük rol oynamış, ulusların kendilerine has bir hüviyet kazanmak istemeleri milli kültürlerinin gelişmesine zemin hazırlamıştır (Aksoy, 2013, s. 84). Toplumda var olan kişisel ve toplumsal değişimlerin yansıması olarak kendine has bir şekilde yer bulan milli kültür her ne kadar zamandan ve mekândan etkilense de var olan özünü bu değişim potasında farklı bir forma dönüştürür. Bu durum tamamen değişme ve milli olanın kaybı anlamına gelmemektedir. Milliye dair temel değerlerin günün şartlarına göre revize edilmesidir. Bu durumun devam etmesinin en önemli şartı, içtimai değerlerin sahiplenilmesidir. Üzerinde uzlaşa sağlanamayan herhangi ortak bir değer olmadığı durumda milli kültüre dair herhangi bir yapı tesis edilemez (Beşirli, 2013, s. 63).

Toplumların geleceğinin önemli bir göstergesi, içerisinde yaşayan gençliğin yüksek amaçları ve hayalleri olan, idealist ve atılgan bir prototipe sahip olmasıdır. Gençlik üzerine yapılan araştırmalar ve çalışmalar kitlelerin geleceği açısından ipucu verirken onlara yapılan yatırımlar ise nitelikli bir gelecek inşasının temel taşları olacaktır. Zira gençlerin sahip olduğu cesaret, heyecan ve zindelik, onların toplumsal hareketlerin ve değişimin öncüsü olabileceğinin işaretidir (Yörükoğlu, 2016, s. 19).

Gençlik ve milli kültür kavramları bir zincirin halkaları gibi iç içedir ve birbirlerini beslemektedirler. Her genç, yaşadığı coğrafyanın değer ve düşünce sistemine göre şekil alır. Bu sayede kendi toplumunun milli değerlerini öğrenme fırsatı bulur ve benimser. Toplumsal katılımın sağlanmasıyla birlikte kültürünün bir parçası haline gelir. Bu durum aynı zamanda kültürel etkileşim ve gelişimde gençlerin bir aktör kimliği kazanmasını sağlar. Bu yüzden toplumsal yaşamın sürekliliğinin ve kültür aktarımının sağlıklı şekilde gerçekleşmesinde gençler merkezi bu konumda bulunmaktadır (Tezcan, 1997, s. 73).

Geçmişten günümüze var olagelmış milli kültür enstrümanlarının korunup geliştirilmesi ve içtimai müesseselerin canlı tutulması, geleceğin teminatı ve doğal mirasçısı olan gençlik için büyük önem arz etmektedir. Dolayısıyla kültürü nakletmek milletlerin hayatta kalabilmesi için can alıcı bir noktadır. Özellikle sosyal hareketliliğin arttığı, uzakların yakın olduğu, iç ve dış etkenlerin neticesinde toplumların sosyo-kültürel, politik ve ekonomik yapılarında meydana gelen değişimlerin herkesi etkilediği günümüzde gençlik ve kültür nakli meselesi daha da önem kazanmaktadır. Çünkü genç geçmişten alacağı birikimi kendi güncelinde yoğuran, geleceğin anahtarını elinde bulunduran ve içinde yaşadığı toplumun aksayan yönlerini değiştirecek potansiyele sahip bir bireydir (Arvası, 1983, s. 104).

Toplumlar milli kültürlerine olan saygıları ve bağlılıklarıyla ayakta kalırlar. Onlara bu kuvveti veren milli kültürün sahip olduğu güçtür. Bir toplumun gençleri, milletin tarihine ve değerlerine sahip çıkarak bunları kendi potalarında eritirse ancak o zaman kimliğinin ve şahsiyetinin koruyucusu haline gelir. Aksi halde milli kültürüne sahip olabilmek için herhangi bir fedakârlık ya da aksiyon beklenemez.

Küre“gençleşme” ve Milli Kültür Tehditleri

Küreselleşme, kendisini toplumda bir anda belli eden ve popüler kültür gibi belirli bir zaman diliminde insanları etkileyip daha sonra kaybolan bir süreç değildir.

Ortaya çıktığı günden itibaren aşamalı olarak gelişim gösteren bu olgu, her dönemin şartlarına uygun enstrümanlar kullanarak kitleleri etkilemeyi ve değiştirmeyi başarmıştır. Günümüzde kullandığı aygıtlar, hızlı teknolojik gelişmelere bağlı olarak internet ağları ve küresel iletişim fırsatlarıdır. Bu süreçte hızlı yaşanan kültürel ve toplumsal değişimlerden en çok etkilenen, aynı zamanda bu değişimlere en hızlı uyum sağlayan bireyler gençlerdir.

“Küregenleşme”; modernist anlayışların antitezi olarak ortaya çıkan ve adına postmodern denilen dünya düzeninde kitle iletişim araçlarının sınırsız erişimine sahip, sanal ilişkileri ön planda tutan, sürekli bağımsız ve görünür olup beğenilmek isteyen, fabrikasyon (tek tip) gençlik tipini ortaya çıkaran ve bunu sürekli kılan, bir yandan küreselleşmenin gençleşmesi ve bir yandan da gençlerin küreselleşmesi sürecini ifade etmektedir.

Bu denli hızlı değişim ve dönüşümlerin yaşandığı bilgi toplumlarında gençler, kendilerinden önceki gelenekçi anlayıştan farklı bir tutuma sahiptir. Zira gelenekselci yaklaşımlar, gençleri geleneksel bakış açılarıyla anlamlandırmakta, onu klişelerden ibaret saymaktadır. Bunun sonucu olarak gençler, toplumsal meselelerin aktörleri değil eylemlerin sebepleri şeklinde değerlendirilmektedir. Bu yüzden küregenleşen dünyada gençlerin, dünün anlayışlarıyla değil bugünün şartları ve geleceğe dair öngörülerle değerlendirilmesi büyük önem teşkil etmektedir.

Günümüzde bilimsel gelişmelerin bu denli yoğun yaşandığı bir ortamda gençler teknolojinin içine doğmaktadır. Bu durum, onların teknoloji ile aralarındaki mesafenin azalmasına, gelişmeleri daha yakından takip etmelerine imkân sağlamaktadır. Teknolojik sınırsızlık ortamında siyasi ve kültürel hayat üzerinde daha etkin olmaya başlayan gençler kendini daha rahat ifade etmekte ve gelişimlerini sağlamaktadırlar (Özkul, 2013, s. 129). Diğer yandan toplumun milli kültür unsurlarının yavaş yavaş değişime uğraması, gençlerin kendi inanç ve değerlerine yabancılaşması meselesini gündeme getirmektedir. Milli kültürüyle bütünleşemeyen gençlerin varlığı, küreselleşmenin olumlu yanlarının olumsuzluklarıyla beraber nüfuz ettiğini göstermektedir (Türker, 1994, s. 291).

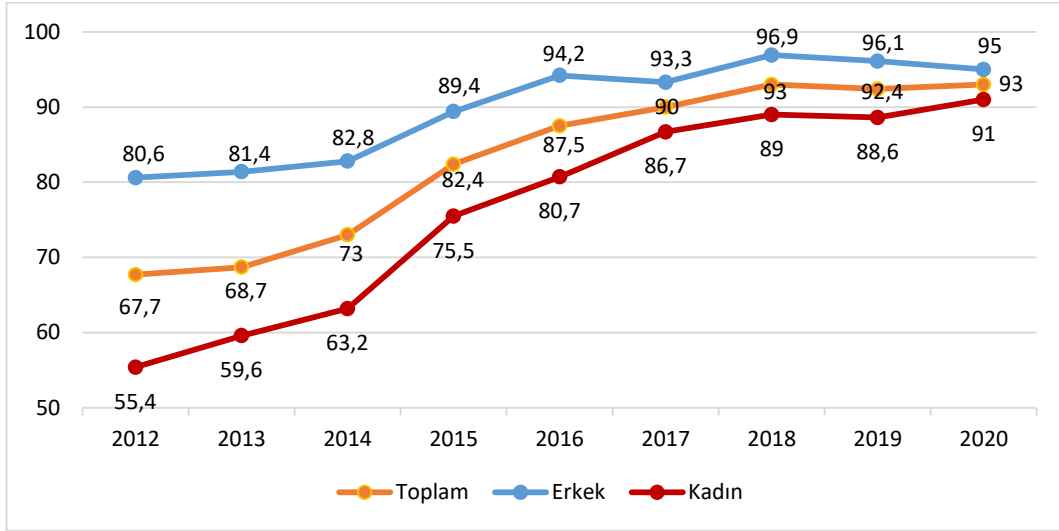
Milli kültürlerin tahribatı ve yozlaşması bağlamında potansiyel kitleler olan gençler, küreselleşmenin kurmuş olduğu düzenden etkilenme potansiyelini ellerinde bulundurlar. Bu durum mikro alanda gençlerin kendilerini ve yakın çevrelerini ilgilendirse de nesillerin devamı sürecinde büyük kitle ve coğrafyaları etkileyerek hâkim milli kültürlerin değişmesine hatta yok olmasına varan bir yolculuğa doğru evrilmesine neden olabilir.

İletişim ve bilgisayar teknolojilerinin önemini artırmasıyla beraber teknoloji aygıtları küreselleşmenin baş aktörü konumuna gelmiştir. Bu aygıtlardan en önemlisi olan dijital medya, küresel sistemin kültürel mecrası olmuştur. Geleneksel kitle iletişim araçlarının önü kesilmiş, gündelik yaşamda ve kültürel alanda köklü değişimler görülmüştür. Teknik özelliklerinin getirdiği konfor, dijital daha hızlı yayılmasına ve sınırlar ötesi alanlara hükmetmesine olanak sağlamıştır. Küresel sistemin hegemonya aktörü olan dijital medya, kültürün temel taşıyıcısı ve dağıtıcısı haline gelmiştir (Güzel, 2006, s. 8).

Küresel boyutta dijital medya, bir yandan bilgiyi mesafe fark etmeksizin hızlı ve ucuz bir biçimde aktaran teknolojik sistemlere sahipken diğer yandan ise milli kültüre ait kavramların içini boşaltmakta ve sürdürülebilirliğini zorlaştırmaktadır. İletişim teknolojisinin karşı konulamaz ve olağanüstü hızdaki gelişimi, milli dokuları zedelemekte ve milli kültür mozaiklerini tahribata uğramaktadır (Arslanoğlu, 2010, s. 170).

Günümüzde insanlar amaçları her ne olursa olsun dijital medya ile iç içedir ve vakitlerinin neredeyse tamamını dijital medya platformlarında geçirmektedirler. Bir anlamda toplumsal katılım ve devamlılık artık dijital medya aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Dijital medyayı kullanım her ne kadar çağın bir gerekliliği olarak lanse edilse de makro bakış açısında kişileri birbirine yakınlaştırırken aynı zamanda uzaklaştırdığı gözden kaçmaktadır (Kaya, 2010, s. 27). Gençler de bu platformlara yüksek oranda katılım sağlamakta, dijital medyanın hemen her aygıtını sürekli olarak kullanmakta ve her platformda kendisine yer edinmektedir.

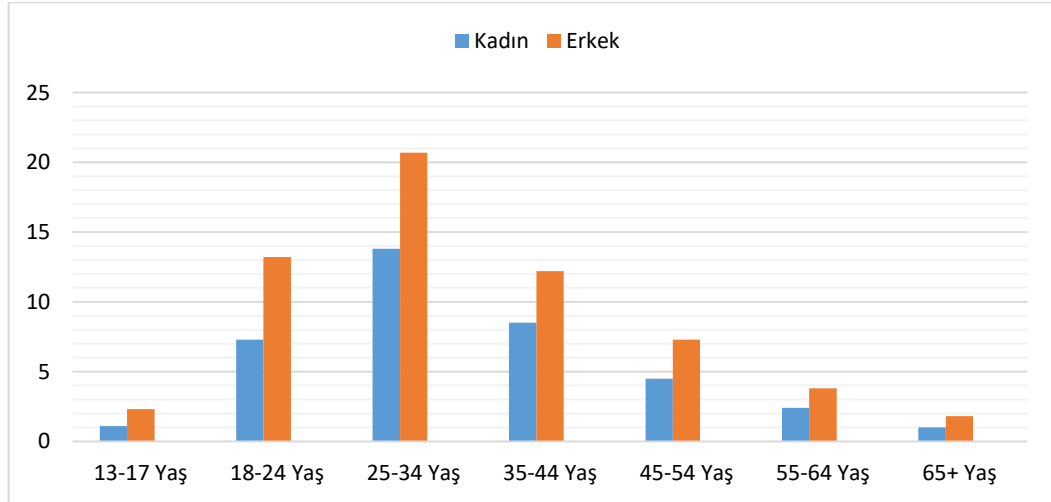
Konu ile ilgili Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2012-2020)'nun hazırlamış olduğu "*İstatistiklerle Gençlik*" adlı haber bültenlerine göre (Grafik 1); dijital medya aygıtlarının en çok kullanılan aracı olan internetin Türkiye'de yaşayan genç nüfus içerisinde (16-24 yaş grubu) kullanım oranlarının 2012 yılından itibaren kademeli bir şekilde artış gösterdiği belirlenmiştir. Gençlerin toplam nüfusu baz alındığında; %67,7 oranıyla başlayan internet kullanım oranı günümüzde %90'ın üzerine çıkmıştır. Bu durum cinsiyetlere göre değerlendirildiğinde de aynı artışın var olduğunu göstermektedir (TÜİK, 2012-2020).

Grafik 1. Gençlerde İnternet Kullanımı*

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Gençlik, 2012-2020.

Konu ile ilgili farklı araştırmalara göre; Türkiye’de sosyal medya kullanıcı sayısının günden güne artış göstermesi dikkat çekmektedir. 2019 yılında Türkiye nüfusunun %72’si aktif şekilde internet kullanırken bu oran 2020 yılında %74’e, 2021 yılında ise %77,7’ye çıkmıştır. Aynı raporlarda gün içinde internette harcanan zamanın da her yıl kademeli şekilde artış gösterdiği gözlemlenmiştir (“Webolizma”, 2021; “Webolizma”, 2020; “Webolizma”, 2019).

Grafik 2. Türkiye’de İnternet Kullanımı

Kaynak: We Are Social Türkiye İnternet Kullanımı ve Sosyal Medya İstatistikleri, 2020.

* Bu grafik, TÜİK tarafından yayınlanan ve 2012-2020 yılları arasında kapsayan “İstatistiklerle Gençlik” isimli haber bültenlerinden elde edilen veriler doğrultusunda yazar tarafından oluşturulmuştur.

Türkiye’de sosyal medya kullanımının yaş dağılım grafiği incelendiğinde (Grafik 2) ise en dikkat çekici nokta, sosyal medyayı en yüksek oranda kullanan grubun 25-34 yaş arasındaki kişilerden oluşuyor olmasıdır. Bu oranlar cinsiyete göre değerlendirildiğinde de benzer bir sonuç görülmektedir. Yaş arttıkça sosyal medya kullanımı azalmaktadır, bu durum sosyal medya kullanımında gençlerin her geçen gün teknolojiyle daha da ilişkili hale geldiğini göstermektedir (“We Are Social”, 2020)

“We Are Social 2020” raporunun bir diğer dikkat çeken noktası internet kullanımının 13 yaşında başlıyor olmasıdır (“We Are Social”, 2020). Gençlik kavramının farklı otoriteler ve coğrafyalarda alt ve üst sınırları net bir şekilde belirlenemediğinden tablodaki 13-34 yaş arası bireyler (%58,4) gençlik kapsamında değerlendirilebilir. Zira Birleşmiş Milletler (UN), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) ve Dünya Bankası (WB), 15–24 yaş aralığındaki kişileri genç olarak tanımlarken (Gür, Dalmış, Kırmızıdağ, Çelik ve Boz, 2012, s. 15), diğer bir uluslararası organizasyon olan The African Youth Charter, 15-35 yaş aralığını genç olarak kabul etmektedir (UNDP Youth Strategy, 2014, s. 47).

Ülkemizde ise Milli Eğitim Bakanlığı’na göre gençlik, 12-24 yaş aralığı arasındaki bireyleri kapsamaktadır. Bunun yanında Gençlik ve Spor Bakanlığı gençliği, 14-29 yaş aralığında bulunan bireyler olarak kabul etmektedir (T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2013, s. 1). Tüm bu kurum/kuruluş ve yaş kategorileri göz önüne alındığında söz konusu raporda belirtilen oranlara göre ciddi bir kitlenin küreselleşme aygıtlarını kullandığını ve bunların olumlu/olumsuz tüm etkilerinin doğal muhatabı olduğu çıkarımı yapılabilir.

Günümüzde dijital medya, küreselleşmenin de etkisiyle pek çok yönden gücü elinden bulunduran kişi, grup ya da ülkelerin istedikleri kalıplara girmekte ve bu kalıplar kitleleri arka plandaki aktörlerin istediği şekilde yönlendirmektedir. Bu durum, yeni bir toplum inşası planının fragmanı gibi düşünülebilir. Aşılacak istenen toplumsal ve kültürel birikimler, aygıtlar aracılığıyla kitleleri kontrol etmektedir. Özellikle genç nüfus, günümüzün etkin ve popüler sosyal medya ağları ile (Facebook, Twitter, Tumblr, Instagram vb.) yönlendirilmektedir. Böylece güç sahipleri, üzerinde planlar yaptıkları ülkelerin gençlerini politik ve ekonomik çıkarları doğrultusunda yeni bir toplumsal ve kültürel yapılanmanın içine almaya çalışmaktadırlar (Yahyagil, 2019, s. 99).

Her geçen gün toplumların kültürlerinde büyük dönüşümler meydana gelmektedir. Etkileşimin yoğunlaşması ile toplumların, özellikle genç nesillerin

yaşam biçimleri gittikçe benzeşmekte hatta Amerikalaşmaktadır. Genç nesiller, düşünce şekilleri, ilişkileri, eğlence anlayışları, giyim tarzları gibi kısaca bir bütün olarak hayata bakış açıları özelinde Amerikanlaşmakta ve giderek tüm dünyadaki gençlerle benzeşmektedirler (Talas, 2003, s. 240).

Medya araçlarının sınırsız yayılımı ve dolaşımı, gençleri her geçen gün sanal dünyanın katmanlarında daha derine indirmekte ve vakitlerinin çoğunu bu mecralarda geçirmelerine sebep olmakta ve gençler milli değerlerinden daha çok uzaklaşmaktadır. Sosyal medya aygıtlarıyla ihraç edilen yabancı gelenek ve görenekleri ciddi bir aşınmaya ve tahribata uğratmaktadır (Bayhan, 2014, s. 20). Bunun sonucunda geçmişten günümüze kültürümüzün parçası olan gelenek, görenek, töre gibi olguların yerini yeni ve bir o kadar suni olgular almaktadır (Yorgancılar, 2018, s. 2521).

Ayrıca popüler kültürün etkisiyle her geçen gün kullanıcı sayısı artan dijital platformlarda yayınlanan dizi, film ve programlar dünya üzerinde milyonlarca kişiye hitap etmekte ve eş zamanlı olarak yayınlanmaktadır. Böylece farklı coğrafyalarda aynı beklenti ve ilgilerin zihinlere nüfuz etmesi istenmektedir. Bu durum kültürleri birbirine benzemeyen ve farklı ülkelerde yaşayan insanları ortak paydada buluşturarak homojenleştirmektedir. Bunun doğal sonucu olarak gençler; var olan küresel sistemin çarkı haline gelmekte, milli ve kültürel kodlarına yabancılaşmakta, ait olduğu değerler sistemine sırt çevirmekte ve kendi kültürlerinin erozyona uğramasında rol almaktadır (Ahmadov, 2019, s. 31).

Sonuç ve Öneriler

Geçmişten günümüze her olay ve olgu, gerçekleştiği coğrafya ve toplumların izlerini taşır. Her aksiyon, kendinden öncekinin sonuçları neticesinde reforme edilerek farklı şekillerde yeniden tezahür eder. Toplumların sahip oldukları özellikler birbirinden farklı olduğu için üzerinde uzlaşılmış ve kabul görmüş değerleri çeşitlilik gösterir.

Kültür, bu değerlerin toplamı olarak ifade edilebilen ve her sosyal alanda kendisine özgü bir kimlik kazanan geçmiş mirası ve gelecek tasavvurudur. Kültürü değerli ve özgün kılan şey, kitleler arası çeşitliliği kendine uyarlamasıdır. İnsanlar arası farklılıklar ve kabul edilen değerlerin birbirinden farklı olması her kültürün milli bir hüviyet kazanmasına imkân sağlar. Milli kültür, milletlere ait maddî ve manevî değerlerin özgün bir bütünü olarak topluluklara ayırt edici özellikler kazandırır.

Dünya üzerindeki her gelişme toplumları iyi-kötü ya da az-çok etkilerken kabul ettikleri ve içselleştirdikleri değerlerine (milli kültürlerine) de nüfuz edecek

potansiyeye sahiptir. Günümüzde bu gelişmelerin en önemlilerinden biri olan ve sahip olduğu özellikler ve kullandığı aygıtlar sayesinde tüm dünyayı etkisi altına alan küreselleşme ile kültür arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Küreselleşme, beraberinde getirdiği uluslararasılaşmayla birlikte kitlelerin milli kültürlerine de nüfuz etmekte ve var olan farklılıkları küresel bir potada eriterek toplumlar arası farklılıkları ortadan kaldırmaktadır. Kitleler bir yandan küreselleşmenin kendisi ve aygıtları aracılığıyla dünyanın en uzak yerlerine kısa sürelerde erişebilmelerine rağmen kendilerine ait olan özgün değerlerinin tehdit altında olduklarını fark edememektedirler.

Her küresel aksiyon, etki alanı ve hedef kitlesi nispetinde varlığını sürdürür. Bugün küreselleşmenin en doğal muhatabının hiç şüphesiz gençler olduklarını söylemek yanlış olmayacaktır. Toplumların geleceğinin bugünkü sermayesi olan gençler, küreselleşmenin doğal muhatabıdır. Küreselleşmenin milli kültüre etkisi söz konusu olduğunda; kültürü sahiplenecek ve onu geleceğe taşıyacak en önemli sosyal grubun gençler olması, gençlerin küreselleşme sürecinde çok daha önem verilmesi gereken bir kitle olduğunun açık göstergesidir.

Günümüz küreselleşme çağında gençler, müthiş bir teknolojik çılgınlığın içerisinde bulunmakta ve dijital medyayı yoğun şekilde kullanmaktadır. Gündelik yaşamlarında temel gıdalar gibi hissediliyor olması, küreselleşme faaliyetleri ve aygıtlarının toplumlar ve özellikle gençler için pek olumsuzluğu beraberinde getirdiğinin habercisidir.

Bu çalışmada, ortaya çıktığı günden itibaren kademeli bir şekilde gelişim gösteren ve dünyayı her geçen gün çepeçevre saran küreselleşmenin milli kültür olgusu üzerine olan etkisi incelenmiş ve gençlerin milli kültür için önemine vurgu yapılmıştır. Bir yandan küreselleşme olgusunun gençler üzerindeki etkisine binaen gençleşmesi, diğer yandan ise gençlerin küreselleşmesi süreci *küregenleşme* olarak tanımlanmış, küresel aygıtlar ve faaliyetlerin etkileriyle dünya üzerinde birbirine benzeyen hayat tarzlarının ve gençlik tipolojilerinin toplumların milli kültürlerini tehdit etmesi üzerinde durulmuştur. Çalışma aynı zamanda *küregenleşme* kavramının literatüre kazandırılmasını hedeflemektedir. Her kavram ortaya atıldıktan sonraki süreçte kabul edilebilirlik ve kullanılabilirliği nispetinde var olmaya devam eder. Dolayısıyla küregenleşme kavramının ömrü, araştırmacılar tarafından kabul edildiği ve bu çalışmadan sonra yapılacak diğer bilimsel çalışmalarda kullanıldığı takdirde varlığını sürdürecektir.

Nitel araştırma tekniklerinden doküman analizine dayanan bir derleme çalışması olan bu çalışmada kavramlar üzerine literatür taraması yapılmış, var olan teorik bilgiler ilgili kurumlardan temin edilen nicel verilerle desteklenmiştir. Çalışma sonucunda; dünyanın tek bir köy haline geldiği günümüzde her şeyin homojenleşmesinin çeşitli kültürel inançların öneminin yitirilmesine neden olduğu, küregenleşmenin etkisiyle gençlerin dijital medyayı her geçen gün daha da çok kullandığı ve küreselin potasına daha da dâhil olduğu belirlenmiştir. Birbirine benzeyen hayat tarzlarının milli kültürler için büyük tehditler oluşturduğu, süreç bu şekilde devam ederse milli kültürlerin yozlaşarak erozyona uğrayacağı ve “milli” kavramının süreç içerisinde kendisine atfedilen anlamlarının dışında farklı formlarda tezahür edebileceği görülmüştür.

Her toplumun gençleri, kendi kimliklerinin yarınlardır. Sahip oldukları potansiyel ve dinamizm, ülkeleri için aksiyona hazır kitleler olduklarının göstergesidir. Buna rağmen onlara bir misyoner olarak bakmak ve kaldıramayacakları sorumluluklar yüklemek, sahip oldukları özellikleri hiçe sayarak bir meta haline getirmek olacaktır. Bugünün dünyası gençlerden tüm görüşlere açık, eleştirme ve yanlış gördüğü şeyleri değiştirme cesaretine sahip olmayı gerektirmektedir. Dolayısıyla gençlerin olaylara sığ pencerelerden bakmak yerine geniş ve çok yönlü bakış açısına sahip olmaları için teşvik edici uygulamaların hayata geçirilmesi son derece elzemdir. Kendilerine sahip çıkan toplumsal aktörlerin var olduğunu bilmeleri, gençleri milli değerlerine sahip çıkmaları ve onları günümüz şartlarıyla harmanlayarak bireysel ve toplumsal gelişim için çaba sarf etmelerine imkân sağlayacaktır.

Küreselleşme bugün inkâr edilemeyecek bir şekilde büyüme göstermiştir ve her geçen gün gelişim gösteren teknolojilere ayak uydurmak kitleler için zorunlu hale gelmiştir. Dolayısıyla gençleri bu olgudan direkt olarak koparacak bir önlemin alınması mümkün değildir. Yapılması gereken küreselleşmeyi tehdit olarak değil, milli gençlik inşası ve ideal toplum için fırsat olarak görmektir. Bunun için küreselleşme ve beraberinde getirdiği tüm gelişmeler takip edilerek toplumların milli kültürel kodlarını gençlere uygun yol haritaları ile sunmak ve geliştirmek gerekmektedir.

Toplum karakteristiklerini benimsemiş bir gençliğin milli bir hüviyete sahip olması ve onu geleceğe taşımak istemesi; aile, okul, sosyal çevre ve kurum/kuruluşlar gibi mikro alandan makro alana kadar hemen her organizasyonun sorumluluk alanına girmektedir. Bu yüzden toplumsal kurumların gençler için günün şartlarına uygun şekilde dizayn edilmesi sosyal uyumlarının sağlanması ve geliştirilmesi, öz değerlerinin kabulü ve devamlılığına katkı sağlayacaktır. Kendi

çevresine ve toplumuna yabancı olan fertlerin milli olmaları ve kültürlerini sahiplenip geleceğe taşımalarını beklemek beyhude bir çaba ve beklentiden öteye gitmeyecektir. Dolayısıyla her genç, kendi özünün gereklerine göre yetiştirilmeli, milli bilinci uyandıracak ve sahiplenilmesini teşvik ederek toplumsal sağlığın devamlılığını sağlayacak faaliyetler toplum geneline yayılmalıdır.

Kaynakça

- Ahmadov, S. (2019). Kültürel küreselleşme aracı olarak sosyal medyanın tüketim toplumuna etkisi. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*; 1(1), 28-39. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/>
- Aksoy, E. (2013). Toplum ve kültür. İ. Çapcıoğlu ve H. Beşirli (Ed.), *Sosyoloji'ye Giriş* (s. 63-68) içinde. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Arslanoğlu, R. A. (2010). *Kent, kimlik ve küreselleşme*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Arvasi, S. A. (1983). *Türk İslam ülküsü*. İstanbul: Ocak Yayınevi.
- Bayhan, V. (2014). Milenyum veya y kuşağı gençliğinin sosyolojik bağlamı. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 8-25. Erişim adresi: <http://genclikbirikimi.org/>
- Berger, P. L. (2003). Küreselleşmenin kültürel dinamikleri (A. Ortaç, Çev.). P. L. Berger ve S. P. Huntington (Ed.). *Bir küre bin bir küreselleşme: Çağdaş dünyada kültürel çeşitlilik* (s. 9-26) içinde. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Beşirli, H. (2013). *Gençlik sosyolojisi: Politik toplumsallaşma ve gençlik*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çalışkan, İ. (2002). *Kur'an'da din kavramı*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- Erkal, E. M. (2000). *İktisadi kalkınmanın kültür temelleri*. İstanbul: Der Yayınevi.
- Genç, Y. (2004). Farklı bir bakış açısıyla küreselleşme ve Almanya'ya yansımaları, *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*, 6(1-2), 25-36. Erişim adresi: <http://www.fed.sakarya.edu.tr/>
- Giddens, A. (1998). *Modernliğin sonuçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Göçer, A. (2012). Dil kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 729 (1), 50-57. Erişim adresi: <https://www.tdk.gov.tr/>
- Gökalp, Z. (2019). *Türkçülüğün esasları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Göker, G. (2015). İletişimin McDonalddlaşması: Sosyal medya üzerine bir inceleme, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(2), 389-410. doi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7641>
- Gray, J. (1999). *Sahte şafak* (G. Çağalı Güven, Çev.). İstanbul: Om Yayınevi.
- Gür, B. S., Dalmış, İ., Kırmızıdağ, N., Çelik, Z., ve Boz, N. (2012). *Türkiye'nin gençlik profili*. Ankara: SETA Yayınları.

- Güvenç, B. (2019). *Kültürün abc'si*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Güzel, M. (2006). Küreselleşme, internet ve gençlik kültürü, *Küresel İletişim Dergisi*, 1(1), 1-16. Erişim adresi: <https://yeditepe.edu.tr/>
- Kafesoğlu, İ. (1983). *Türk millî kültürü*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları
- Kaya, Z. (2010). *Kültürel değişmeler ve medya*, (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kösoğlu, N. (2002). *Küreselleşme ve milli hayat*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Kösoğlu, N. (2018). *Milli kültür ve kimlik*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Larrain, J. (1995). *İdeoloji ve kültürel kimlik* (N. Domaniç, Çev.). İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Lomba, A. (2000). *Kolonyalizm-postkolonyalizm* (M. Küçük, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- McLuhan, M. (1962). *Gutenberg galaxy: The making of typographic man*, Canada: University of Toronto Press.
- Öncü, A. ve Weyland, P. (2005). Küreselleşen kentlerde yaşam alanı ve toplumsal kimlik mücadeleleri (L. Şimşek ve N. Uygun, Çev.). A. Öncü ve P. Weyland, (Der.), *Mekân, kültür, iktidar: Küreselleşen kentlerde yeni kimlikler* (s. 9-40) içinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özkul, O. (2013). *Kültür ve küreselleşme*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Robertson, R. (1998). *Küreselleşme: Toplum kuramı ve küresel kültür* (Ü. H. Yolsal, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Said, E. W. (2013), *Şarkiyatçılık Batı'nın şark anlayışları*. (B. Ülner, Çev.). B. Eyüboğlu ve O. Koçak (Yay. Haz.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Sarıbay A. Y. ve Keyman, E. F. (2000). Global yerel eksende Türkiye, siyaset ve toplumsal yaşam. E. F. Keyman, A. Y. Sarıbay (Ed.), *Global yerel eksende Türkiye* (s. 1-7) içinde. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Slattey, M. (2008). Küreselleşme. Ü. Tatlıcan ve G. Demiriz (Yay. Haz.). *Sosyolojide temel fikirler* (s. 418-426) içinde. İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Smith, A. (2002). *Küreselleşme çağında milliyetçilik* (D. Kömürcü, Çev.). İstanbul: Everest Yayınları.
- T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı. (2013). *Ulusal gençlik ve spor politikası belgesi*. Ankara: Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları.
- Talas, M. (2003). Küreselleşme ve kültür. B. Kaya ve S. Ünal (Ed.) *Küreselleşme ve psikiyatri* (s. 229-244) içinde. Ankara: Türk Tabipleri Birliği Yayınları.
- Tezcan, M. (1997). *Gençlik sosyolojisi ve antropolojisi araştırmaları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

- Tomlinson, J. (2013). *Küreselleşme ve kültür* (A. Eker, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Tuna, K. (2003). Dil ve milli kimlik. B. Yediyıldız (Ed.), *Dil kültür ve çağdaşlaşma* (s. 39-51) içinde. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2013). *İstatistiklerle Gençlik, 2012* (Sayı: 13509). Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2012-13509>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2014). *İstatistiklerle Gençlik, 2013* (Sayı: 16055), Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2013-16055>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2015). *İstatistiklerle Gençlik, 2014* (Sayı: 18625), Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2014-18625>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2016). *İstatistiklerle Gençlik, 2015* (Sayı: 21517), Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2015-21517>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2017). *İstatistiklerle Gençlik, 2016* (Sayı: 24648), Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2016-24648>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2018). *İstatistiklerle Gençlik, 2017* (Sayı: 27598), Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2017-27598>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2019). *İstatistiklerle Gençlik, 2018* (Sayı: 30723), Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2018-30723>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). *İstatistiklerle Gençlik, 2019* (Sayı: 33731), Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2019-33731>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2021). *İstatistiklerle Gençlik, 2020* (Sayı: 37242), Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2020-37242>
- Türker, M. Z. (1994). Gençlik ve milli kültür. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1, 289-291. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/>
- UNDP Youth Strategy, (2014). *2014-2017 United nations development programme*. Erişim adresi: http://www.undp.org/content/dam/undp/library/Democratic%20Governance/Youth/UNDP_Youth-Strategy-2014-17_Web.pdf

- We Are Social. (2020). Türkiye internet kullanımı sosyal medya, mobil kullanım ve e-ticaret istatistikleri. Erişim adresi: <https://wearesocial.com/digital-2020>
- Webolizma. (2019). 2019 Küresel Dijital Raporu'nda Türkiye. Erişim adresi: <https://www.webolizma.com/2019-kuresel-dijital-raporunda-turkiye/>
- Webolizma. (2020). 2020 Küresel Dijital Raporu'nda Türkiye. Erişim adresi: <https://www.webolizma.com/2020-kuresel-dijital-raporunda-turkiye/>
- Webolizma. (2021). Hootsuite ve We Are Social 2021 dijital Türkiye raporu. Erişim adresi: <https://www.webolizma.com/hootsuite-ve-we-are-social-2021-dijital-turkiye-raporu/>
- Yahyagil, M. Y. (2019). *Küreselleşme girdabında kültür*. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Yayınevi.
- Yorgancılar, S. (2018). Kültürün yeniden üretim aracı olarak sosyal medya'nın gençliğe etkisi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 2511-2532. doi: 10.26466/opus.480444
- Yörükoğlu, A. (2016). *Gençlik çağı, ruh sağlığı ve ruhsal sorunları*. İstanbul: Özgür Yayınları.